

השגת קצבי - התקפה מהירים

לפי מקורות סובייטים ואחרים

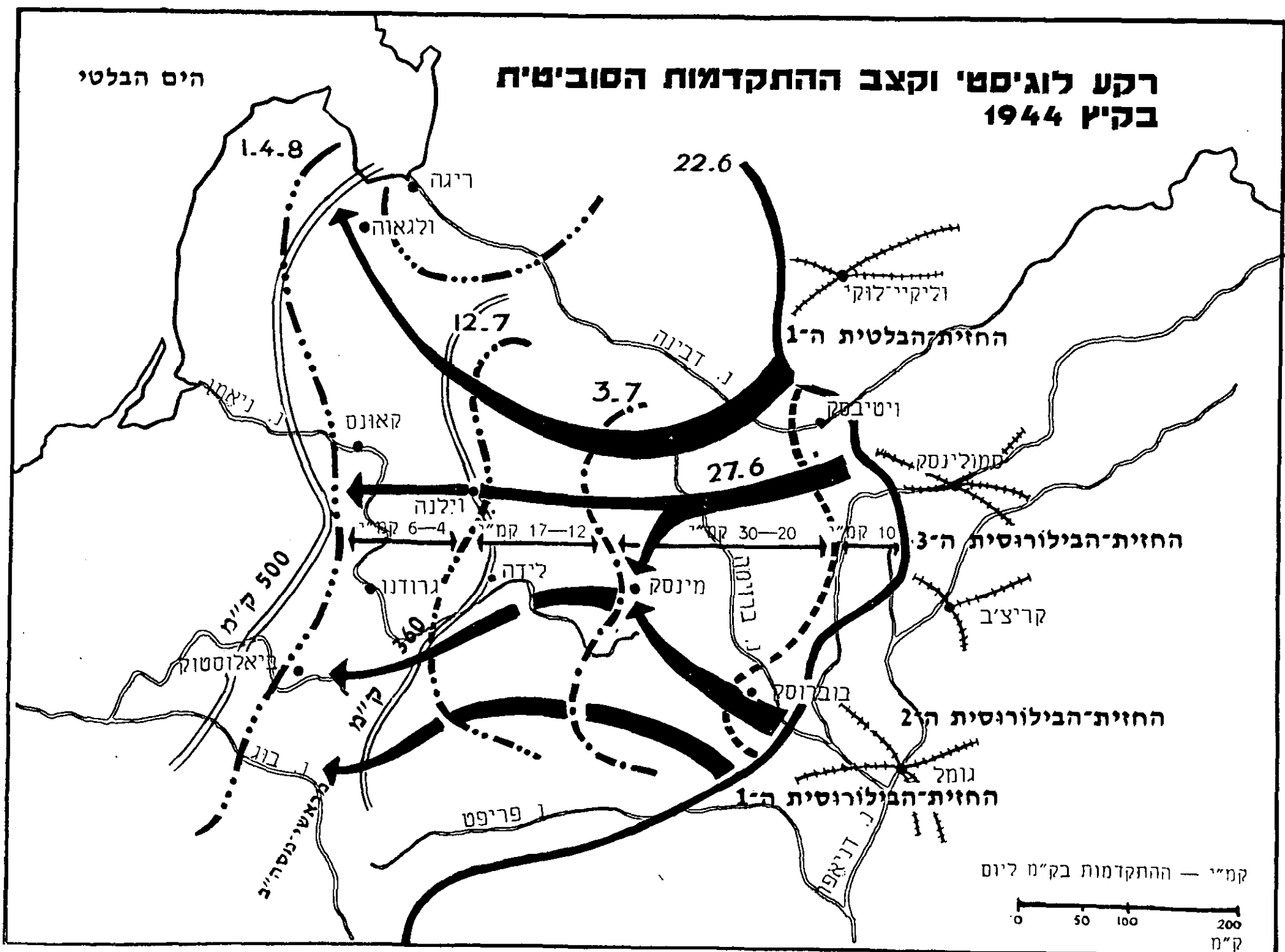
מעובד ע"י רס"ן ל. מרחב

בתולדות מבצעי-המלחמה היו מאז ומתמיד לגורם התנופה והקצב (כאשר התוקף הצליח להשיגם בפעולתו) שני יתרונות המשלימים זה את זה: מצד אחד, הושג יתרון ניכר על-ידי הקדמת האויב בתמרון ובהנחת-מהלומות; ומצד שני — פעולות בעלות תנופה וקצב מהירים הכבידו על הנתקף להיערך להגנה, שללו ממנו את האפשרות לרכז בעוד מועד את מאמצו במקומות ובזמנים החיוניים והמתאימים לו, וכן נטלו ממנו את היזמה לנקוט בפעולות מרתיעות.

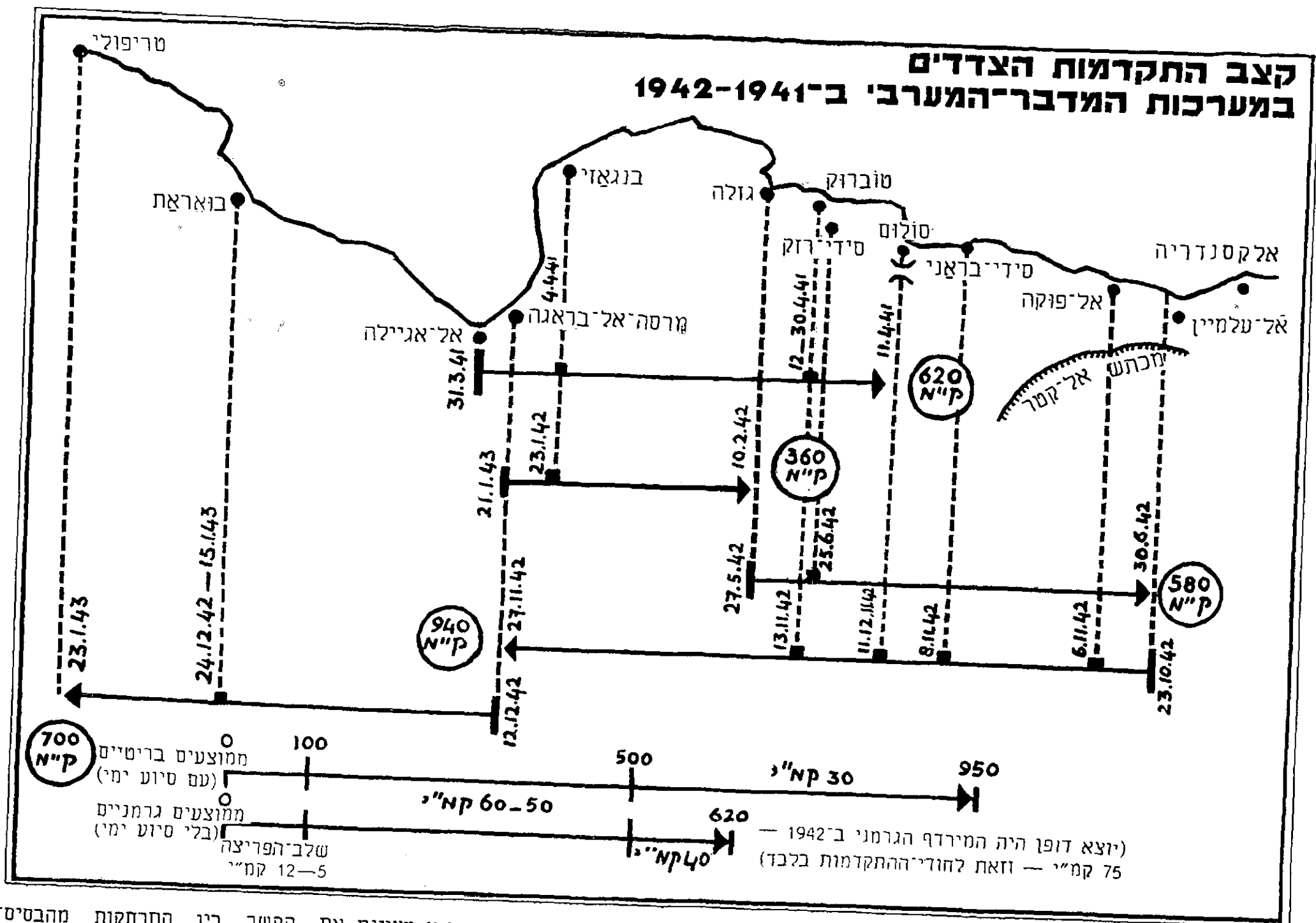
פונקציה הפוכה: ככל שגוברים הקצב והתנופה, פוחתת יכולתו של הנתקף לקיים הגנה יציבה; ואילו עם האטת ה- קצב והתנופה — גוברת יכולת-ההתגוננות שלו.

אפשר לומר — והדבר מוכח בדוגמאות ממשיות רבות — כי קיימת תלות-גומלין בין הקצב והתנופה של פעולות התוקף לבין יכולת ההתגוננות של הנתקף — תלות שהיא מעין

מפה מס' 1. מפה זו (הלקוחה ממחקר צבאי צרפתי על השפעת גורמים לוגיסטיים על קצב מתקפות וטנחון) מדגימה מצד אחד את מהירויות ההתקדמות השונות ומרחקיהן; מן הצד השני מבליטה היא את הקשר שבין אלה לבין מידת ההתרחקות מהבסיס הלוגיסטי: ראשי מסילת-הברזל, בהם רוכזו מצבורי הדלק, האספקה והתחמושת. זוהי הסיבה לכך שבמפה מסומנים צומתי מסילות-הברזל הקרובים לחזית-המוצא של המתקפה.

קצב התקדמות הצדדים במערכות המדבר-הערבי ב-1941-1942

תלות הדדית זו בין גורמי ההתקפה וההגנה מורגשת לא רק בשלב הפותח של התקפה אלא גם בהמשך התפתחותה. התקדמות מהירה בהתקפה מאפשרת לפצל ולבודד לחלקים את גייסותיו של הנתקף ולמנוע ממנו הפעלה תכליתית של עתודותיו. משמצליח התוקף להשיג מצב מעין זה, מביא הדבר, בדרך כלל, להשמדת כוחות האויב חלקים-חלקים: תחילה מוכרע הדרג הראשון של כוחותיו, ולאחר-מכן — מושמדים עתודותיו, תוך כדי התקרבותן לשדה-המערכה.

מתקפות שבוצעו בקצב מהיר נסתיימו באבידות מעטות בכוח-אדם ובאמצעי-לחימה, לעומת האבידות שנגרמו במתקפות שנוהלו בקצב איטי. הגורם לכך פשוט: העוצבות והיחידות שתקפו בקצב מהיר נמצאו תחת אש האויב פרק-זמן קצר-יחסית. לעומת זאת, כוחות המגן — כאשר בודדו ועורערו על-ידי חדירתם המהירה של התוקפים אל עומק-מערך הגנתם — סבלו בדרך-כלל אבידות כבדות יותר מאשר במצבי קרב-הגנה אחרים.

כדוגמאות בולטות למערכות בהן התגלו במלואם יתרונות ההתקפה הנערכת בקצב מהיר, עשויות לשמש (לפי הסיכומים ההיסטוריים של הצבא הסובייטי): מתקפת-הנגד של הרוסים בתחום השטח שבין הנהרות וולגה ודון („מתקפת-הנגד ה-סטאלינגראדית" — נובמבר 1942); המתקפה הסובייטית נגד

קבוצת-הארמיות הגרמנית „מרכז" שברוסיה-הלבנה (סוף יוני — ראשית יולי 1944); המערכה „ויסלה-אודר" (ינואר 1945), בה נעקרו סופית הגרמנים משטחי פולין ונפרץ תחום ה„ראיך" ממזרח. במתקפות אלו הבקיע הצבא הסובייטי את מערכי ההגנה הגרמניים וחדר לעומק שבין 250 ל-600 ק"מ בעורפם, בקצב-ההתקדמות יומי של 10 עד 35 ק"מ ואף יותר. כשם שהמתקפות הסובייטיות, שהוזכרו לעיל, נערכו ברובן בקצב-ההתקדמות מהיר — כן בלטה מהירותם הרבה של כמה וכמה פריצות ומסעי-ההתקדמות אחרים, במהלך מלחמת-הער לם השניה ולאחריה. במחציתה הראשונה של המלחמה היו אלה בדרך-כלל מתקפות הגרמנים. שבוצעו בפולין ב-1939, בצרפת ב-1940, ביוגוסלביה-יוון וברוסיה ב-1941, וכן בחודשי יוני-נובמבר 1942 במסע אל הוולגה ולקבקו. באחדים ממסעי-הבקעה-וחדירה אלה הושגו מהירויות, שהיו אז בגדר שיא: מה-11 עד ה-20 במאי 1940 — מפתחת ההבקעה ליד סאדאן ועד לחוף ה„תעלה האנגלית" — כ-210 ק"מ ב-9 ימים. מהי-רויות גדולות עוד יותר הושגו במבצעים מסוימים במסע-בלקן ובמבצעים אחרים במרחביה של רוסיה. לאופי השטחים ולצפיפות מערך ההגנה של האויב נודעה השפעה מכרעת על

• להוציא את המתקפה הבריטית בפיקודו של גנ. וייל במדבר-הערבי ובקירינאיקה בדצמבר 1940 — ינואר 1941 (700 ק"מ ב-60 יום).

קצב ההתקדמות ואין זה כלל מקרה, כי במסעות במדבר המערבי הגיעו שני הצדדים — הבריטים והגרמנים — לקצב התקדמות ולמרחקים, שלא היו עד אז כדוגמתם (ראה מפה מס' 2). דוגמאות לקצבי ההתקדמות אופייניים של הגרמנים בחודשי הפלישה לרוסיה (יוני—יולי 1941), משמשים מסעות ההבקעה: ברסט-ליטובסק-מולנסק — 650 ק"מ ב-25 יום; טילזיט-ריגה — 240 ק"מ ב-8 ימים. בשלב מאוחר יותר, ב-1942, יש לציין את מסע ארמית-השריון-הרביעית הגרמנית ממזרח לקורסק ועד למעברות הדון שליד צימליאן-סקאיה — 600 ק"מ ב-21 יום (28.6 עד 19.7) וזה של דיבית-זית-השריון-הראשונה, מנהר דוניאץ התיכון ועד לשדות-הנפט של מאיקופ — 600 ק"מ ב-30 יום (9.7 עד 9.8). בכמה מבצעים של בעלות-הברית המערביות באוגוסט 1944, (לאחר הפריצה מ"ראשי-החוף" שבנורמנדיה, ובמבצע "אנביל" ב-דרום-מזרח צרפת) עלתה מהירות ההתקדמות היומית על קצבי ההתקדמות האופייניים של הגרמנים (ראה פרטים במפה מס' 3).

עתה תהינה, ודאי, עתודותיו של האויב ממוכנות-משוריינות בשלמותן, ועל כן בעלות מהירות-תנועה וגמישות-תפעול שלא היו כדוגמתן בעבר; ועוד — ואולי העיקר: התוקף, אשר יהיה חשוף לפגיעה גרעינית, יאלץ לבצע כל פעולה בזינור קים, בקצב מהיר ביותר. אחד הדברים שיאפשרו מהירות כזו יהיה האופי הצפוי לאיגודי-הכוחות בתקופה הבאה, שכל אחד מהם יהיה בעל עצמאות מבצעית ולוגיסטית כזו, אשר תשחרר אותו מתלות-יתר באמצעים ובסידורים של דרגי-הפיקוד הממונים.

גורמים המשפיעים על הקצב

במה מותנית האפשרות והיכולת להתקדם ולתקוף בקצב מהיר? פועלים ומשפיעים כאן מכלול גורמים, שכמה מהם עשויים להגביר את קצב ההתקדמות, ואילו אחרים — להאט.

המגן והתוקף

הגורם העיקרי המביא להאטת ההתקדמות של הכוחות התוקף פים הוא, כתמיד, התנגדותו של האויב — ובמיוחד כשהאויב מתבסס על מערכי-הגנה עמוקים, שילוב מערכות-האש השורגות, ביצור השטח וביצוע התקפות-נגד. כדי למנוע את התורקף מלפרוץ את מערך-ההגנה, מרכז הנתקף במערך ההגנה הראשי חלק ניכר של כוחותיו. יתר הכוחות (הדרגים השניים, והעתודות) מרוכזים בדרך-כלל בעומק מערך ההגנה, והם מיועדים להגברת המאמץ באותן גזרות בהן צפויה סכנה; תפקידם של כוחות אלה לבלום את ההתקדמות של התוקף, או לפחות להאט.

כן עשויים להאט את קצב ההתקפה שטח קשה-למעבר (העדר דרכים, שטח מבוהר, ביצות, חולות) ותנאי-אקלים גרועים (גשמים שוטפים, ערפל סמיך וחום לוחט). כל אלה דורשים מהגייסות מאמץ גופני ונפשי רב ומאיטים את קצב הפעולה. מוגבל עוד יותר קצבה של התקפה בשטח בו מתקין האויב מכשולים מלאכותיים וביצורים שונים (שדות-מוקשים, גדרות-תיל, חפירות, מצדיות וכד').

לעומת זאת, הגורם העיקרי להשגת קצב-מהיר הנו התוקף עצמו (כולל, כמובן, ציוד המאפשר לו זאת). מה עשוי לסייע בהשגת תוצאות מכריעות במערכות התקפיות הנערכות בקצב מהיר? על-פירוב: ריכוזם בהסתר של הגייסות התוקפים; הנחתת המהלומה ההתחלית במפתיע; הבקעת המערך הטקטי ללא-שהיות והיסוסים — ופיתוח ההתקפה אל עומק מערך ההגנה על-ידי הטלתם לקרב של עוצבות ניידות חזקות.

כן מסייע בהרבה להגברת קצב ההתקפה שיתוקם המלא של כוחות האויב על-ידי אש לסוגיה השונים. נמצא כי קצב מהיר בהתקפה הושג, בדרך-כלל, באותם מקרים בהם היו לכוחות התוקפים אמצעי-אש חזקים שהספיקו לשיתוקו המלא של כוח הנתקף, בגזרה מסוימת, לכל עומק מערכו הטקטי. אך לא די בשיתוק כוח האויב בלבד. האש לבדה לא תענה על הכל — אם לא יהיו בצדה גייסות המסוגלים לנצל את השפעת האש, ואמנם הסיבה להצלחת מתקפות, ברוב המקרים, היתה כי לכוחות התוקפים היה כושר ניידות מבצעי במידה

מקום נכבד קבע לעצמו קצב-ההתקדמות הישראלי שהושג במערכת-סיני ב-1956 — ואשר קבע במקרים מספר את מהלך המערכה ותוצאותיה. בציר ההתקדמות הצפוני (רפיח-אל-קנטרה) בוצעו פריצת המערך, המרדף, קרב-ההיתקלות וניצול ההצלחה ביומיים וחצי על-פני מרחק של כ-175 ק"מ. מסע-ההתחברות של החטיבה המוצנחת אל הגדוד שצנח ליד מיצרי-המתלה, ערך — מחציית גבול סיני ועד לסביבת ה"מצבה", 180 ק"מ של דרך-עפר משורבשת — 30 שעות בלבד. מסע-ההבקעה העקיף והחדירה שהביאו את חטיבת-השריון עד לקילומטר ה-15 לפני איסמעיליה בוצעו על-פני 220—200 ק"מ ב-4 ימים (כלומר: ממוצע יומי של 50 ק"מ ויותר). חטיבה 9 ערכה מסע-הבקעה מפרך למרחק של 200 ק"מ בקו-ישר מנקודת-הזינוק שלה בגבול — (מסע שנסתיים בלכידת שרם-אש-שייך) על-פני קרקע מבוהרת, בשלושה ימים וארבע שעות; כמובן, שגם כאן היה שוני רב בין גזרות שונות, מבחינת צפיפותו של מערך ההגנה ומבחינת תנאי וזקרקע, גורמים — שהשפיעו על קצב ההתקדמות.

לקח מתקפות אלו, ומתקפות אחרות במלחמת-העולם השנייה, מעיד על תלות ישירה בין התוצאות הסופיות שהושגו לבין קצב ההתקדמות. ככל שקצב ההתקדמות היומי היה מהיר יותר, הושגו השגים גדולים יותר. ואילו במתקפות בהן קצב ההתקדמות היה אטי מדי, נסתיימו תכופות המשימות בכשלון, ולא הושגו בהן תוצאות בעלות ערך אופרטיבי-אסטרטגי מכריע.

גם בעידן הגרעיני

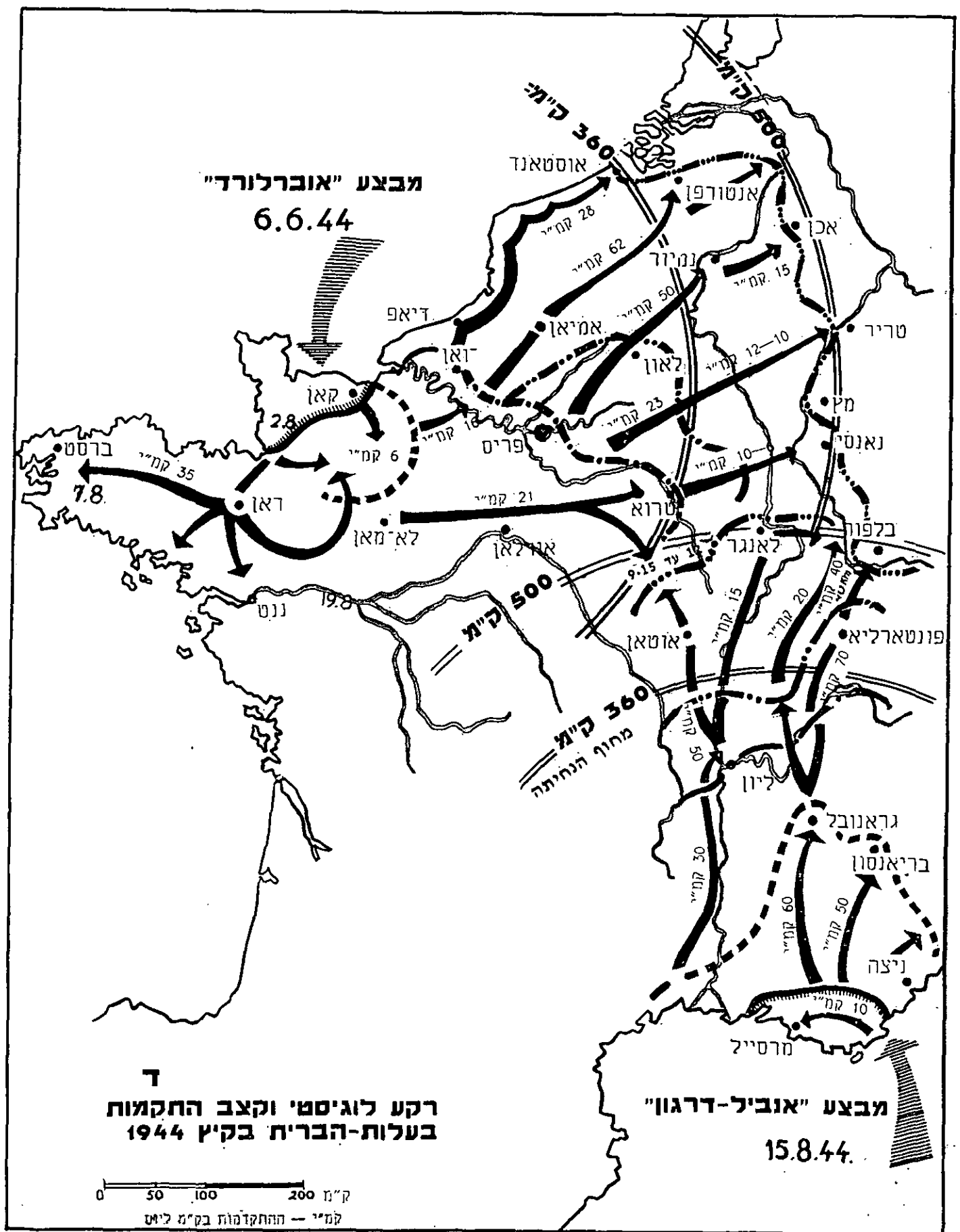
גם בעידן הגרעיני, בו יופעלו במשולב נשק-גרעיני, טילים ארוכי-טווח וקצרי-טווח, מטוסים על-קוליים ואגדים חזקים של שריון — נודעת חשיבות רבה לקצב הפעולה. האויב עלול לנצל כל עיכוב והפסקה במהלך-ההתקפה כדי לקרב עתודותיו ולהנחית מכות-נגד. מתוסף על זה גורם-מהירות חדש:

שאיפשר להם לרכז למועד הנכון את איגודי הכוחות הדרו-
שים ולמגר את האויב — אשר טרם הספיק להתארגן להג-
חתת מכת-נגד או להיערך במערך חדש בעומק האופרטיבי.

ניצול ההצלחה

מלקח המערכות ניתן להסיק כי אמצעי-הלחימה — כולל
אמצעי-השיתוק הארטילריים ואמצעי-השיתוק האחרים —
אינם יוצרים אלא נקודת-מוצא בלבד. בראש-וראשונה מות-
נית השגת קצב-ההתקפה מהיר בניצול טקטי נכון של עצמת-
ההשמדה הטמונה באמצעי-הלחימה ובניצול תכליתי של
ניידות הגייסות. אך כיצד ישכיל התוקף לנצל את הגורמים
המאפשרים השגת קצב מהיר בהתקפה, והצלחתה הכללית?
התשובה המשתמעת מלקחי המערכות היא: קודם-כל —

מפה מס' 3. תכליתה ואופיה של מפה זו, המשקפת את מהלך המתקפות שהיוו את המשכן של
הנחיתות בנורמנדיה ("אוברלורד") ובפרובאנס ("אנביל-דרגון") — כשל מפה מס' 1. אך, בהתאם
למסיבות, מתחיל חישוב המרחקים והקצב בבטיסות-הלוגיסטיים שהוקמו ב"ראשי-החוף".

בשימוש נכון באורחות תכנון המבצע וארגונו וקיום נוהל-
קרב תכליתי; אך בצד אלה מותנים, במידה רבה, קצבי-
התקדמות מהירים ברוח-הגייסות ובתדירותם, ללחימה, בידיעות
מפורטות על מערך האויב וכוחותיו, בתכנון מדוקדק של
הפעולות העתידות, ולבסוף — באבטחה מבצעית רבי-צדדית
(אבטחת האגפים וה"תפרים", הגנה נ"מ תכליתית, הגנה נ"ט
מעולה ועוד) וכן בארגון יעיל, המבטיח פיקוד ושליטה יצי-
בים. להלן נדגים כיצד פתר הפיקוד הסובייטי, בכמה מתקפות
במלחמת-העולם השנייה את הבעיה של השגת קצב מהיר
בפעולה. באיזה גורמים התחשב — ועל מה בנה שיקוליו?

ההפתעה

לקחי המערכות הוכיחו עד כמה תלויים קצב ההתקפה ותוצ-
אותיה הסופיות, בגורם ההפתעה. ככל שההתקפה היתה בלתי-צפויה
ומפתיעה לגבי האויב — היתה התקדמות התוקפים רבה יותר;
שכן ההתנגדות בה נתקלו היתה מאורגנת פחות. הערכה בלתי נכ-
נה של המצב, ופגמים בתכנון ה-
מערכה, השפיעו על קצב-ההתקפה
באופן שלילי. כדוגמה לכך נוהגים
בצבא הסובייטי להביא את התוצ-
אות שנבעו מהערכה ותכנון לקויים
של מפקדת הארמיה ה-66 באיזור
בולכוב לגבי המבצע ההתקפי ש-
נערך מה-5 ביוני 1942 עד ה-12
בו (מבצע, אשר אילו הצליח —
עשוי היה לשנות את מצב-המוצא
שלפני המתקפה הגרמנית הגדולה
לעבר סטאלינגרד). במשך 7
ימים לא הצליחו הרוסים לפרוץ
את מערך-ההגנה הגרמני, על-אף
עדיפותם הניכרת בכוחות (בחי"ר
2.4:1; בארטילריה 3.8:1; ב-
טנקים 8:1). כאן היה הגורם ה-
עיקרי לכשלון טמון בהסוואה ה-
לקויה של הגייסות אשר רוכזו ב-
גזרה בה הונחת המאמץ-העיקרי.
משודע לגרמנים על ההכנות ל-
התקפה, ביצרו הם את מערכי הגי-
נתם בגזרה בה היתה צפויה ה-
התקפה הסובייטית, ערכו הפצצות
חזקות והפגזה ארטילרית כבדה על
שטחי-הכינוס של הגייסות הרר-
סיים, ואף פינו מבעוד-מועד את
יחידותיהם ממערך-ההגנה הראשי
אל מערך-ההגנה העורפי. כתוצאה
מפעולות אלו של הגרמנים, לא
השיגה ההכנה הארטילרית והאוי-
רית של הרוסים את מטרתה; וב-
סופו של דבר נכשלה המתקפה.

ריכוז המאמץ וצפיפות האמצעים

בשעת מבצעים התקפיים בשלב הראשון של המלחמה נתקלו הרוסים, בדרך-כלל, במערכי-הגנה לא-עמוקים, שהתבססו על מוצבי-הגנה עצמאיים — "קיפודים-קיפודים"; ובכל זאת לא הצליחו לפרצם בנקל ולהשיג קצבי-התקפה מהירים. כך, במתקפת-החורף של 1941 במבואות מוסקבה נזקקו העוצבות הסובייטיות ל-3 ימים כדי להבקיע מערך-הגנה גרמני שעומקו הגיע ל-4—3 ק"מ בלבד. הוא הדין גם לגבי מתקפת הארמיה ה-20 בסביבות נהר למה, שבהבקעת מערך שעומקו 4—6 ק"מ בלבד עסקה במשך 3 ימים (כלומר, הקצב הממוצע היומי היה רק 1½ עד 2 ק"מ).

אכן, יש סבורים כי במצבים אלה הסיבה העיקרית להתקדמו-תם האיטית של הגייסות הסובייטיים טמונה היתה בצפיפות בלתי-מספקת של כוחות הארטילריה, האויריה והשריון. באור-תה עת נהגו הרוסים להסתפק ביצירת צפיפות של 20—30 כלים ארטילריים — ושל 3 עד 5 כלירכב משוריינים — בק"מ אחד של גזרת-ההתקפה. מלבד זאת חסר למפקדים הרוסיים נסיון-קרב. הם לא הורגלו עדיין לרכו את הכוחות בגזרות צרות, פיזרו את אמצעי הלחימה שלהם באופן שוה לרוחב קטעי-ההתקפה שלהם ולא השתמשו כיאות בתמרון הכוחות בשדה-הקרב.

גם בהגיעם לעומק האופרטיבי של מערך ההגנה של האויב, לא הצליחו הרוסים בשנים הראשונות למלחמה לפתח קצב מהיר בהתקפה. במבנה הארמיות והחזיתות* הסובייטיות לא היו כלולים גייסות ניידים מספיקים שיהיה ביכולתם לפתח את ההצלחה-הטקטית להצלחה-אופרטיבית. לעומתם, הצטיינו עוצבותיהם של הגרמנים בניידות רבה — לא רק מהבחינה הטכנית של רכב ואמצעים, אלא גם במובן המבצעי-הארגוני — והם הצליחו לרוב להקים מבעוד-מועד מערכי-הגנה בצירי ההתקדמות של הרוסים, ולבלמם.

בשלב השני של המלחמה, שתחילתו בנובמבר 1942, נשתנו פני הדברים. נסיון-הלחימה ולקחי הקרב של הרוסים נותרו, גייסותיהם התאוששו מהמפללות שספגו, הספקת אמצעי-הלחימה גברה באופן ניכר. כל אלה יחד אפשרו להם עתה להתגבר על הקשיים הקודמים. עובדו אורחות-לחימה חדשים, לרבות אורח מתוקן של ניהול פעולות התקפיות.

המהלומות ההולכות וגוברות, אותן החלו הרוסים להנחית, אילצו עתה את הפיקוד הגרמני לבדוק מחדש את השקפותיו באשר להגנה. בשלב הראשון של המלחמה התייחסו הגרמנים להגנה כאל צורת-קרב זמנית, ולכן לא נהגו להתכונן לקראת-תה מראש; אך עם תחילת הקרבות המרים שלהם במבואות סטאלינגרד, ולאחר מכן — במיוחד בכל המרחבי-התיכון, בו התחוללה בשלב זה המערכה על "קשת-קורסק" — נאלצו הגרמנים לעבור לארגון הגנה-סדורה. מעתה היה על הרוסים, בכל מבצע התקפי, להבקיע ולפרוץ מספר מערכי-הגנה סדור-בהביאם בחשבון את השינויים שחלו בתנאי שדה-הקרב מזה, רים, הערוכים בעומק רב.

ואת ההספקה המוגברת של אמצעי-הלחימה מזה, למדו המפק-דים הסובייטיים ומטותיהם לרכו בגזרות צרות כוחות-מחץ חזקים וערוכים-לעומק, ותיכננו את המערכות בהקפדה יתרה.

במתקפת-הנגד הגדולה בסביבות סטאלינגרד רוכזו כבר, בקי-לומטר אחד של חזית, 40—80 תותחים ומרגמות ו-10—8 טנ-קים; ואילו ב"קשת-קורסק" (יולי 1943) רואים אנו תופעה זו באופן בולט עוד יותר: הכוחות הסובייטיים ריכוזו בקילו-מטר אחד של חזית 160—170 תותחים ומרגמות ו-16—25 טנקים. במרוצת השנים גדלה הצפיפות עוד יותר; וכך הגיעה הצפיפות במערכת-הכיתור ברוסיה-הלבנה (קיץ 1944) לממדים אלה: בגזרת המאמץ-העיקרי נמצאו בקילומטר אחד של חזית: בארטילריה — 200 כלים; בטנקים — 35; במ-טוסים — 50—70. במתקפת קשיניבי-יאסי (אוגוסט 1944**) היו בקילומטר אחד של חזית 230—250 תותחים ומרגמות, 30—60 טנקים ו-75—100 מטוסים.

כיצד הושגה הבקעת מערכי-הגנה עמוקים? ראשית, כתו-צאה משכלול האורחות והשיטות של הפעלת החילות השר-נים — והגברת שיתוף-הפעולה ביניהם. כך אפשר ארגון אגדים-ארטילריים מרוכזים — בחטיבות, בדיביזיות ואף בדר-גים גבוהים יותר (קורפוסים, ארמיות) — לקיים שליטה בקרב הארטילרי, להגביר את כושרן המבצעי של היחידות-עצמן, וגם ליצור רמה חדשה, גבוהה ומרוכזת יותר, של הנחתת מחץ ארטילרי. הגדלת צפיפות הארטילריה בגזרות המאמץ-העיקרי סייעה, מצד אחד, לצמצום משך-הזמן של ההכנה הארטיל-רית — ומהצד השני עזרה להגביר את עצמת-האש. עם הג-ברת המינוע בארטילריה, גברה יכולתה להתקדם בעקבות היחידות המסתייעות ולתת להן סיוע-אש רצוף יותר.

"אגד ארטילרי" שבעוצמה מרמה כלשהי מכיל, לפי נוהגי הצבא הסובייטי, את היחידות או העוצבות של ארטילריה ומרגמות, בין תקניות ובין משופחות. זהו ארגון "אד-הוק" (לאותו מבצע מסוים). גודלו מותנה בטיב המשימה שהוטלה על אותה עוצבה — וכמובן במספר הכלים הארטילריים העומדים לרשות הפיקוד. אגד-ארטילרי חטיבתי, בחטיבת-רגלים הפועלת בציון המאמץ-העיקרי, מפיל 3—5 גדודים (תותחים ומרגמות); וצפיון מאמץ-משני — 2—3 גדודים. אגד-ארטילרי דיביזיוני פולל 4—6 גד-דים (תותחים ומרגמות), בתוך זה גדודי הופיצרים בני 152 מ"מ, מרגמות בנות 160 מ"מ ו"קטיושות"; תפקידו העיקרי — הגברת אשם של אגדים חטיבתיים בציון המאמץ-העיקרי; ואפשר שתוטלנה עליו גם משימות נגד-סוללתיות. אגד הארמיה מחולק בדרך-כלל לשני תת-אגדים, 6—10 גדודים של כלים גדולי-קוטר בכל אחד; (כיום — גם תותחים אטומיים וטילים טקטיים בעלי ראש-נפץ גרעיני). בכל אגד ארטילרי מוקם מטה ארטילרי — הממלא תפקיד של מרכז ניהול-האש — ושהרכבו מתבסס על המטה של אחת העוצבות או היחידות הארטילריות העיקריות אשר הופללו באגד.

המעבר להפעלה המונית ומרוכזת של טנקים בקטעי-ההבקעה השפיע אף הוא השפעה ניכרת על השגת קצבי-ההתקפה מהי-

* מונח המקביל — במובן הארגוני — ל"קבוצת-הארמיות" שבצב-אות-המערב.

** אחד המבצעים האסטרטגיים החשובים של ברה"מ בשלהי מלחמת-העולם השנייה, בעקבותיו התמוטט האגף-הדרומי של חזית-המזרח הגרמנית ונפתחה הדרך לכיבוש רומניה כולה; החדירה לבלקן בוצעה ע"י החזית האוקראינית ה-2 והחזית האוקראינית ה-3, בהנחתת שתי מהלומות, שנועדו להתמקד על נהר פרוט וכך — לכתר את מערך האויב ולהשמידו.

זה או לשבש את נסיונו לארגן מערך הגנה חדש בעומק. "קבור" צות ניידות" אלו הורכבו מיחידות שריון, חי"ר-ממונע, ארטי-לריה מתנייעת ויחידות הנדסה.

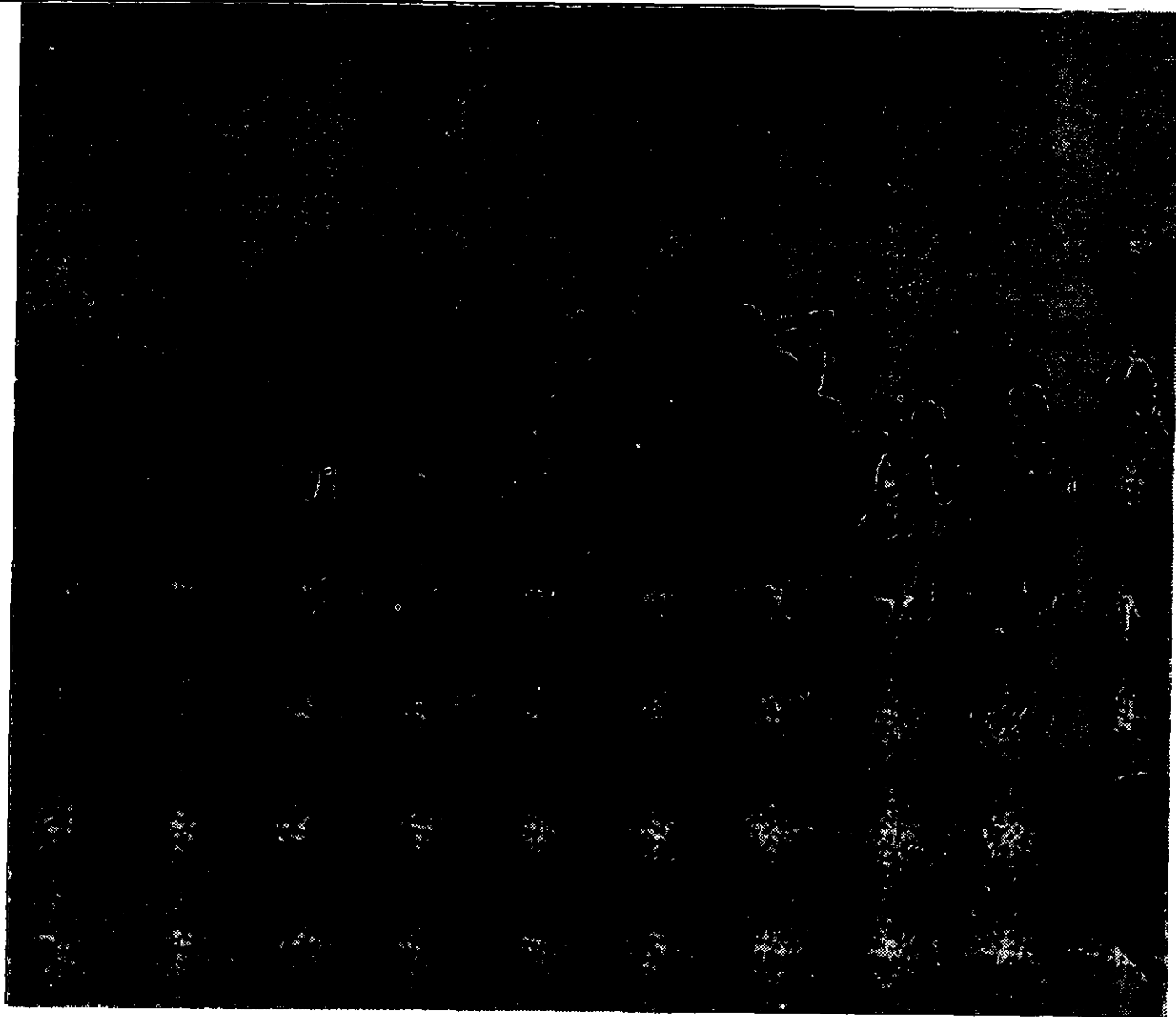
ברוב המקרים הושג הקצב המ-היר בהתקפה בראש-וראשונה על-ידי הפעלה נכונה של עוצבות ואיגודים גדולים של שריון. אכן, לקח הקרבות מעיד גם על כך כי התקדמות מהירה ורצופה של גיי-סות-שריון במרחב האופרטיבי הי-תה תלויה בהרבה במתן חיפוי מן האויר ובשיתוקם של כלי-הארטילריה של האויב ושדות-ה-תעופה שלו. וזאת לזכור: הצ-לחתם של גייסות השריון במרחב האופרטיבי היתה כרוכה במידה רבה בפעולות תחזוקה חיוניות (מתן סיוע-טכני בשדה-הקרב, אס-פקה של דלק ותחמושת וכיו"ב).

תכופות סופחו לדרגים-הלוחמים, שחדרו לעומק האופרטיבי של האויב, יחידות-אספקה קדמיות אשר נעו יחד אתם והקלו על פתרון הבעיות של אספקת מזון שוטפת ואספקה של תח-מושת ודלק. אשר לבדק דחוף — סופחו ל"קבוצות-הגייסות הניידות" במישרין סדנאות ניידות, שביצעו תיקונים שוטפים ואף בדק יסודי בשדה-הקרב גופו. בשעת הצורך (בהתאם לתכנית המבצע) סופקו ל"קבוצות" אלו בדרך האויר אמצעי-לחימה, לרבות תחמושת ודלק; במקרים דחופים בוצע פינוי הנפגעים מהעומק האופרטיבי במטוסים. לעוצבות-שריון גדו-לות, או ל"קבוצות-הגייסות הניידות", שמתפקידן היה לפעול בעומק רב וללא קשר יבשתי עם הכוחות העיקריים, הוקצבו שלוחות של בתי-חולים קדמיים. מכלול פעולות — הוא אשר וידא לא-במעט, במצבי מתקפה-מהירה-קצב, את עצמאותם הלוגיסטית של כוחות הפועלים בעומק רב.

רציפות הפעולות

גורם חשוב שהשפיע על העלאת קצבי ההתקפה היה טמון ברציפות הפעולות משך כל שעות היממה. כל עצירה, ולו גם זמנית, של פעולות-הקרב ברדת החשיכה אפשרה לנתקף להת-ארגן במשך שעות הלילה ולהגביר את מערך הגנתו בגזרה בה צפויה היתה סכנה. ולזול בשמירה על קיום הרציפות הביא תכופות לכשלון המתקפה כולה, או לפחות להאטה ניכרת של קצבי התקדמותה.

כדי להשיג רציפות בפעולות-ההתקפה למשך יממות שלמות נקט תכופות הפיקוד הסובייטי בהחלפת הגייסות שפעלו ביום בדרג הראשון, בעוצבות וביחידות שאומנו היטב לקרב-לילה. החלפה כזאת, שבוצעה לקראת הלילה, אפשרה לרוב הגייסות את המנוחה הדרושה להחלפת-כוח — ויחד עם זאת היא אפשרה להחזיק את האויב תחת לחץ בלתי-פוסק שמנע ממנו להתארגן ולהתבצר מחדש. תכניתו של מבצע הביאה בדרך-כלל בחשבון סידורים מפורטים למקרה של מעבר מפעולות-

רים. יצירת צפיפות של 20—30 כלי-רכב משוריינים בקילומטר אחד של חזית סייעה להתגברות שוטפת ומהירה על מערך ההגנה של האויב, כלומר — סייעה להשגת קצב-פעולה מהיר בהתקפה.

הצטברות המאמץ

חשיבות רבה בשבירת מערכי-ההגנה עמוקים נודעת להצטברות מתמדת של המאמץ בכיוון שנבחר, כיוון אליו הוטלו מבעוד-מועד כוחות חדשים. זאת ועוד: כדי להחיש את הבקעת חגורת-ההגנה העיקרית, הבקעה המבוצעת בדרך-כלל על-ידי עוצבות חי"ר — הופעלו עתה מדי-פעם גם עוצבות שריון, אף שתפקידן המיוחד היה לפתח את ההשגים בעומק האופ-רטיבי.

קבוצות-גייסות ניידות

הדבר שהשפיע באופן בולט על העלאת קצבי-ההתקפה היה כרוך בהקמת "קבוצות-גייסות ניידות" בתוך העוצבות. תפ-קידן של "קבוצות" אלו (שהגיעו עד לממדים של ארמיה שלמה, כשהמדובר ב"חזית", או לממדים של קורפוס — כשהמדובר בארמיה; או לממדים של גדוד — עד חטיבה — בדיביזיות) היה בדרך-כלל מכוון למבצע מסוים אחד: סיום הפריצה ופיתוח ההצלחה הטקטית לאופרטיבית. היה עליהן לעבור תחילה דרך הפרצה שהובקעה, להתקדם במהירות, בעברן בין מוצבי-ההגנה (או המתחמים) של האויב ובעומק מערכו; לתפוס יעדים חשובים, מעברים, מיצרים וצומתי-דרכים, בציר-ההתקדמות שתוכנן לכוח העיקרי — ולהחזיק בהם עד בואו של כוח זה. "קבוצות-ניידות" אלו הוכנסו ב-דרך-כלל לפעולה לאחר שהובקעו שני מערכי-ההגנה הקדמיים של חגורת-ההגנה העיקרית, במגמה להחיש את קצב ההת-קפה ולהביס את עתודות-האויב, טרם הגיעו אל איזור הפרי-

בחזית רחבה מכבידה במידה ניכרת על מערך ההגנה של האויב. לאחר כל מהלומה של התוקף נאלץ בדרך-כלל הנתקף להזיז את עתודותיו ולהעבירן לגזרה אחרת. לעתים מרוחקת בה הונחתה מהלומה חדשה — ולעתים כוחות העתודה לא רק שהם משתבשים תוך התזוזות הרבות והתכופות אלא אף אינם מגיעים במועד הנכון לגזרה החדשה. דוגמה קלסית לכך הן עשר המהלומות האסטרטגיות של הצבא הסובייטי ב־1944–1945 — וכן מתקפת הצבא האמריקאי במזרח-הרחוק ב־1944–1945.

פעילות האויריה

מקום נכבד בהשגת קצבי-ההתקדמות מהירים נודע לפעילות האוירית. העדר מספר מספיק של מטוסים, או שימוש מוטעה בהם, מקשים להשיג קצב-ההתקפה מהיר. במצב כזה, חילות-היבשה של האויב זוכים לחופש יחסי בתמרון עתודותיהם; והאויב יכול בנקל להגביר את הגנתו בקטעים הנתונים בסכנה — אם רק הקצה-מראש עתודות לכך, או אם באפשרותו לבצע תמרון בכוחות מגזרה לגזרה, לעומת-זאת מסוגלת האויריה שלו-עצמו להפריע להתקרבות עתודותיו של התוקף. הנעות לתגבור מאמצו של הדרג-התוקף הראשון. תפקיד חשוב נודע אף לפעולותיה של אוירית התוקף נגד עתודות האויב שבעומק. כאשר מצליחה היא לשתקן באופן שיטתי, ובמועד הנכון — מושגת על-ידי כך תוצאה כפולה: הבקעת מערך-ההגנה נתקלת בהתנגדות פחות חזקה (ובמיוחד — בשלב השלמת הפריצות שכבר נסתמנו); ועם צאתם למרחב האוירי פרטיבי שבעורף המערך, מובטח לכוחות התוקפים קצבי-ההתקדמות מהיר. לעומת זאת, חוסר דאגה לנטרול עתודותיו של הנתקף באמצעות כוחות-האויר עלול להביא לא רק להאטת קצבי ההתקפה, אלא אף לסיכול המתקפה בכללה.

תחזוקת הכוחות התוקפים

כאן המקום להזכיר גורם נוסף המשפיע במישרין על קביעת קצב-ההתקדמות: תחזוקת הכוחות התוקפים. לקח המלחמה מלמדנו כי כוחות שהשיגו הצלחה טקטית ראשונית הוסיפו לרוב להתקדם בהצלחה כל-זמן שקיבלו למועד את סוגי האספקה ההכרחיים לניהול הקרב.

התנאי העיקרי להשגת קצב-ההתקדמות מהיר הנו ימתן סיוע אש מתמיד לכוחות התוקפים. כידוע, מתאפשר מתן סיוע האש על-ידי אספקה שוטפת ורצופה של תחמושת לכלי-הירי המסייעים לכוחות המתקדמים. כל הפסקה ברציפות האספקה גורמת להאטת קצב ההתקדמות ואפילו לגסיסתה של ההתקפה.

לסיכום

ניתוח סדרה ארוכה של התקפות מאפשר לנו לגלות כמה מגמות בהתפתחות השיטות להעלאת קצבי ההתקפה במלחמת העבר-הקרוב. בולטת ביותר בין אלו המגמה להגביר את העצמה ההתחלית — ובד-בבד עם כך להפחית את הנתקף (הן בנוגע לעצם מקומה וזמנה של ההתקפה — והן באשר לעצמתה שתהיה בלתי-צפויה ולאופן-היערכותו של הכוח התוקף). על מגמה זו מעידה עליה בלתי-פוסקת של צפיפות בכלים-ארטי-לריים, בטנקים ובמטוסים המרוכזים בקטעי-ההבקעה ומדורגים (סוף בעמ' 17)

יום לפעולות-לילה — ולהפך. סידורים אלה כללו: דילוג עמדות הארטילריה; הגברת מלאי התחמושת, הדלק והמזון; העברת המפקדות קדימה; נקיטה באמצעים נגד התקפות אפר-שריות של הנתקף, עם עלות השחר לפני זריחת השמש; ועוד. כל אלה, שלכאורה הנם פרטים טכניים, בעלי אופי „הגנתי” — לאמתו-של-דבר היוו מרכיבים חיוניים במכלול הארגוני-המבצעי שתכליתו לאפשר מתקפה בעלת קצב מהיר ורצוף.

חשיבות בלתי-מבוטלת נודעת לסדירות ההתקדמות, שתנאי לכך הוא דילוג הארטילריה בעוד מועד; כל פיגור של הארטילריה גורם לשיבוש במתן סיוע-האש ומביא בהכרח לירידת קצבי ההתקפה של הכוח המסתער. ואמנם, יחד עם דילוגי הארטי-לריה, יש להחיש התקדמותם של הדרגים השניים והעתודות; החשת התקדמותם מודאה רציפות ההתקפה על-ידי הטלה מתמדת לקרב של דרגים נוספים או התחלפות. במקביל לפי-תוח הטכניקה הארגונית של מתקפות סוביטיות מהירות-תנופה הושגה סדירות ההתקדמות הנחוצה, בין היתר, הודות לארגונם של מרכזי תנועה (לויסותה ולהמרצתה) ועל-ידי הקמת עתודות-הנדסה ניידות המצוידות בציוד טכני כבד לסילוק מכשולים ולסלילת דרכי תנועה.

הנתקת התאגוץ

אחת הדרכים להשגת קצב מהיר של התקפה הנה העתקת המאמץ-העיקרי מגזרה אחת לגזרה שניה, בה הסתמנה הצלחה. תמרון כזה בכוחות (כשהוא מבוצע מבעוד-מועד) מסייע לא רק להעמקת החדירה באותה גזרה אלא אף לשמירה על קצב ההתקפה בכללו, והעיקר — על ההחזקה ביזמתה, שהיא המאפשרת השגת הצלחה במערכה הכוללת. כך, למשל, כש-גייסות של „חזית-המרכז” הסוביטית נתקלו במתקפתם (בסביבות צ'רניגוב — אוגוסט 1943) בהתנגדות עקשנית של הגר-מנים בכיוון המאמץ-העיקרי (צפונית לעיר סיבסק), העתיקו את מאמצם לגזרה משנית (איזור קונוטופ), בה הושגה באותו מועד הצלחה על-ידי כוח-משנה של ה„חזית” (הארמיה ה-60); וכתוצאה נתאפשר המשך המתקפה בכיוון בעל חשיבות אסטרטגית רבה (מרחב הנהר פריפיאט). יש והעתקת המאמץ לכיוון אחר נעשית גם לרגל גילוי תנאי-קרקע, או עקב הופעת מצב מבצעי, שיהיו גוחים יותר ושיסייעו לפיתוח המערכה בקצב מהיר יותר בכיוון השונה מזה שנקבע תחילה. דוגמה מעניינת לכך ניתנה ב־1943, בשלב המכריע שלאחר הדיפת המתקפה הגרמנית על „קשת-קורסק”, כאשר חיוני היה להקנות את מלוא התנופה למתקפת-הנגד הסוביטית הרחבה. ב„מבצע-בריאנסק” (ספטמבר 1943) הועברו אז גייסות „חזית-בריאנסק” אל אזורו של איגוד-הכוחות הסובייטי השכן — ולשם הועתקה מהלומתם-העיקרית; הכל על-מנת לעקוף שטח קשה-למעבר (יערות וביצות) ולהימנע מלתקוף חזיתית איזור-ההגנה מבוצר-מאד של היריב.

וזאת אשר לימד נסיון המלחמה: הרוצה לנהל מערכה בקצב מהיר — עליו ליצור את התנאים לכך; ואחד מאלה הוא: הנחתת מהלומות, בזר-אחר-זו או אף בזר-זמנית, בקטעים שונים של חזית הנתקף שתהינה מחושבות ומתואמות בהתאם למטרה, הזמן והמרחב המבצעי. הטלה מדורגת כזו של כוחות-תוקפים